

## Свято народних традицій у скансені ПИРОГИ не тільки зі сиром...

У неділю, 8 вересня 2019 року, у скансені СНМ – Музею української культури у Свиднику зійшлися шанувальники народної творчості, ремесел, фольклору та любителі пирогів. Свято народних традицій та міжнародне змагання з приготування вареників (перогів) відбувається щорічно у вересні з нагоди Днів європейської культурної спадщини у Словаччині. Проект ДЄКС був створений з ініціативи Ради Європи та Європейської Комісії з метою популяризації місцевої культурної спадщини.

Вареники – «пирог», «пероги» – ще й сьогодні популярна домашня страва в регіонах Східної Словаччини. Тому і зацікавленість позмагатися в умінні приготувати

взяло участь аж сім команд. Змагалися: Сусіди (Ужгород, Україна), СТРИЖІВ (Польща), Об'єднана школа – Академія готельного господарства

ник), котрі дістали не лише високу оцінку і призи від журі, але, в першу чергу, від вдячної публіки.

Не меншу увагу відвідува-



зентація зразків ремісничого виробництва, лотерея майже 30 призів.

Художню програму свята доповнили світлими дивовижної колекції жіночих квіткових головних уборів українського дизайнера Ірини Підлипської, що викликало великий інтерес жіночої і захоплення чоловічої частини публіки. Чудовий настрій під Маковицею створили народний фольклорно-етнографічний гурт Чорнобривець з міста Шишаки в Україні, керівник Заслужений працівник культури України Валентина Луценко та соліст Полтавської обласної філармонії, Заслужений артист України Микола Гармаш, також куримчанські музики та дзвінки Русинські голоси з Гуменного.

І ще несподіванка чекала публіку підвечір – «Колі вночі пильнує світло», це освітлення доміанти скансену, дерев'яної церкви за підтримки проекту з бюджету

Пряшівського самоврядного краю.

Цьогорічний День народних традицій відбувся під патронатом голови Пряшівського самоврядного краю Мілана Маєрського. Його співorganizаторами були місто Свидник та громадське об'єднання Русько-українська ініціатива.

Велика подяка всім відвідувачам, учасникам свята, Пряшівському самоврядному краю, місту Свидник, медіям, спонсорам: Почесному консулу України в Словаччині Станіславу Обіцькому, депутату Національної Ради Словачької Республіки Мікулашу Крайковичу, депутатам Пряшівського самоврядного краю Янові Гірчку, Петрові Піліпу, Янові Вооку, також Михайлові Бартку, Вікторіві Яковенку (Полтава) за вдале та чудове свято!

Людмила РАЖИНА,  
СНМ-МУК.



найсмачніші пероги зростає. Цього разу до 24-го річниця змагання було вибрано і

(Свидник), Старостки, Рахів (Україна), Горалі (Нова Келча), Червоний Хрест (Свид-

чів привернули жупан ПСК Мілан Маєрський та прима-торка міста Свидник Марцела Іванчова, котрі власноручно варили та подавали окоштувати близько п'яти тисяч перогів.

Різноманітних розглядин та розваг для дорослих та дітей було достатньо, це і творчий куточок, і їзда на коні, виставка продуктів садівництва, городництва, домашніх тварин і птиці, продаж продуктів бджільництва, пре-

## Активна діяльність на ділянці культури – ознака життєздатності організації

Підсумками роботи в літній період і планами роботи у другому півріччі 2019 року займалася Президія Центральної ради СРУСР на своєму засіданні 17 вересня ц.р. в Пряшеві. Високої оцінки заслуговує презентація колективів народної художньої творчості русинів-українців Словаччини на «Лемківській ватрі» у Ждині (Польща). Визнання дісталось фольклорним фестивалям русинів-українців у різних місцевостях нашого краю, в тому числі в Ублі, Руїні і Пихнях. Своєю багатолюдністю і продуманістю програм вражають фольклорні фестивалі в Україні, в тому числі фестиваль «Дзвони Лемківщини» в Монастирську, в якому взяла участь делегація Центральної ради СРУСР. В літній період СРУСР сприяв організуванню виставки картин українського художника Сергія Степанова.

Союзові русинів-українців СР певною мірою вдається оплачувати борг, який виник у зв'язку з реконструкцією Словацько-українського культурного та інформаційного центру в Пряшеві. Паралельно йде розробка статуту нововиниклого Центру. Небажання батьків давати своїх дітей до т. зв. русинських шкіл вимагає від патріотично

настроєної інтелігенції зберегти залишки тих шкіл, в яких ще вивчається українська мова.

Президія схвалила план програмно-організаційного забезпечення 29 Фестивалю духовної пісні, який відбудеться 19. – 20. 10. 2019 року в Сніні. Одночасно йде цикл програм в різних селах регіону під на-

звою «Не забудь свою колицку» та циклу бесід з видатними людьми під назвою «Незнайомі знайомі», а також підготовка популярного огляду народної пісні «Маковицька струна», який відбудеться 29. – 30. 11. в Бардієві і 1.12. 2019 року в Пряшеві.

-мі-



▲ Підвечір у скансені.

## У Братиславі пройшли Дні Києва

З 11 по 13 вересня у Братиславі пройшли Дні Києва, приурочені 50-й річниці підписання Угоди про братерські відносини між містами-побратимами.

11 вересня у Примаціальному палаці відбулася зустріч заступника мера Києва Олександра Спасибка з заступником приматора Братислави Люці-

єю Штасселовою.

Зустріч було присвячено обговоренню майбутнього співробітництва між столицями двох країн.

Окрему увагу було приділено розвитку українсько-словацького співробітництва в освітній і культурній сферах.

За матеріалами  
Посольства України в СР.



▲ За особистий вклад у розвиток культури русинів-українців Словацьчини заступника голови Центральної ради СРУСР Віктора Бандурчина (нар. 20 липня 1969 р. в Стаціні) 17 вересня 2019 р. було нагороджено бронзовою медаллю. Члени Президії ЦР Союзу оцінили його внесок у діяльність Миської організації СРУСР у Михалівцях, у пропагування діяльності Союзу в соціальній мережі, а також його ініціативи у справі поглиблення контактів із українськими громадсько-культурними організаціями в Чехії, Польщі, Угорщині, Сербії, Україні.

На фото (зліва): Ярослав Джоґаник, Іван Яцканин, Людмила Ражина, Віктор Бандурчин, Микола Деніс, Йосиф Воок, Павло Богдан.



▲ На фото (зліва сидять): Даніела Оросова (Капральова), Ян Баркач, Павло Мурашко, Маріан Темковітз, (стоять): Мирослав Ілюк, Мілан Складан, Ян Копина, Жофка Фігельова (Горелова), Микола Русинко.

## Зустріч перших випускників факультету

Минає 60 років з часу заснування Пряшівського філософського факультету Кошицького університету ім. Павла Йозефа Шафарика (на основі розділення Університету ім. П. Й. Шафарика 1 січня 1997 року виник Пряшівський університет). З нагоди 60-річчя заснування факультету і 55-річчя успішного закінчення навчання 14 вересня 2019 року в Пряшеві відбулась зустріч випускників першого курсу філософського факультету. З-поміж 28 випускників в 1964 році успішно закінчили навчання також українці – Павло Мурашко, Степан Гостиняк, Микола Русинко, Михайло Дробняк, Мирослав Ілюк, Петро Гроцький, Йосиф Шандала, Варфоломій Команицький та Емілія Мошнова (Яшканич). Після закінчення факультету вони активно включились у розбудову українського національного шкільництва та культури.

Рано пішли із життя Михайло Дробняк, Петро Гроцький, Йосиф Шандала, Іван Ілічко, Мілан Урбан, Габрієла Гашпаричова (Спишачова), В'єра Задубанова (Флайшерова). Інші однокурсники не прибули на зустріч через хворобу чи через інші причини. У спогадах з студентського життя залишилось прикладне співжиття словаків та українців, під час навчання вони допомагали і підтримували один одного. Лише небагатьом викладачам факультету випало на долю дожити до наших днів.

Через швидкоплинність часу випускники домовились зустрічатись не через п'ять чи десять років, а кожного року.

-мі-

## Відкриття навчального року в З'єднаній школі ім. Тараса Шевченка

2 вересня 2019 року о 8.30 годині ранку в З'єднаній школі ім. Тараса Шевченка з українською мовою навчання в Пряшеві відбулося відкриття навчального року. Була хороша погода, тому церемонія проходила на шкільному майданчику. Її відкривали два гімни – Словацької Республіки та України. Потім директор школи пан Ігор Андрейчак привітав першокласників школи та гімназії, а також їх батьків з початком нової життєвої дороги та нагадав четверокласникам про важливість майбутніх екзаменів.

На сьогоднішній день більше половини учнів школи –

діти з України. До першого гімназійного року прийшло 55 учнів і більша частина з них українці. Видно, що З'єднана школа ім. Тараса Шевченка є важливим центром поєднання двох слов'янських культур. Школа стає скринькою, яка збагачує словацьких учнів, відкриває перед ними двері до іншого народу. А для українців вона – відправний пункт, такий собі якор, який допомагає розпочати життя в новій країні, та помалу привчає до нових традицій, допомагає знайти свій напрямок у житті та адаптуватися.

Маріанна БІЛЯВСЬКА.



## Віктор Копчак у спогадах

В рамках циклу «Незнайомі знайомі» 18 вересня 2019 р. в Пряшеві відбулась бесіда під назвою «Віктор Копчак – журналіст та організатор культурно-національного життя». У бесіді з нагоди недожитого сторіччя від дня його народження взяли дружина Віктора Копчака Гелена Копчакова



▲ З життям і діяльністю Віктора Копчака ознайомив Юрій Дацко.

з Тульчика, діти Марія Збіткова, Гелена Цукерова та Петро Копчак. Син, Іван Копчак, не зміг взяти участь у бесіді.

З життям і діяльністю Віктора Копчака ознайомив присутніх журналіст, колишній головний редактор газети «Но-

ве життя» Юрій Дацко. Спогадами про Віктора Копчака поділились педагог Іван Бірчак, журналіст Ганна Чаварга, етнограф і літературознавець Микола Мушинка, син Петро Копчак та інші присутні.

У ході бесіди лунали улюблені пісні Віктора Копчака, серед них такі як «Взяв би я бандуру», «Реве та стогне Дніпр широкий», «Пісня про рушник» Андрія Малишка – Платона Майбороди. Тут же присутні могли послухати розмову з Віктором Копчаком, записану в колишній Пряшівській українській студії Чехословацького радіо. Був показаний також фотоальбом з сімейного архіву Віктора Копчака.

На відміну від багатьох наших функціонерів діти Віктора Копчака здобули українську освіту, навчалися в українській школі в Пряшеві. З своїми дітьми він говорив тільки по-українськи.

Підсумовуючи життя і діяльність Віктора Копчака, Юрій Дацко, між іншим, сказав: «Згадуємо Віктора Копчака з відкритим серцем. 100 років від дня його народження нагадає нам усім недавню



▲ Віктор Копчак (24.8.1919 – 27.8.1980).

нашу історію. Дає нам до відома й у вінок дуже продуктивні п'ятдесяті та шістдесяті роки минулого століття, про які ми помаленьку забуваємо. Забуваємо те, що у нас було колись понад 200 шкіл з українською мовою навчання, кілька горожанських шкіл з українською мовою навчання, гімназії з українською мовою навчання у Пряшеві, Снині, Свиднику, Меджилабірцях, Бардієві, були українські класи і в Старій Любовні, що були й українські класи у фахових училищах. Честь і слава тим, хто зробив багато для нашого населення. Але й тим, хто зівстався вірним заповіту Віктора Івановича Копчака».

-мі-

## В Канаші вже не знають уявити собі кінець літа без пластунів

Вже четвертий рік підряд старші пластуни розмістилися в Канаші недалеко Пряшева свої шатра, щоб літо закінчити в літньому таборі «КАНАШ 2019». Від середи, 28 серпня, до неділі, 1 вересня 2019 р., прожили 30 учасників чотири чудові дні за пластовими правилами. В цьому році в Канаші поїхали юнаки Петро Алексій Бегені, Михайло Бережняк, Маркус Гайдош, Івана та Нікола Галчікові, Даніела Кецєрова, Катерина Кундратова, Олівер Леферович, Маріан Маркович, Терезія Машларова, Матуш Панчак, Луція Пашикова, Катерина Планєтова, Ленка Самугельова, Юліяна Савчаківа, Лівія Урам Грицькова та Самуел Войчік, про яких піклувалася булава в складі: головний комендант Мартин Няхай, Бібіяна Буйдошова, Бранко Довгович, Івана Іванчікова, Мартина Якубікова, Давід Янко, Анета Морозова, Данієл Сабо і Зузана Тобіяшова.

Булава юнаків розділила до двох гуртків – «Шість струн і тротаток» та «Канашські цигани». Перший день після приїзду хлопці косили город, щоб розбудувати

шатра, піднялися таборіві прапори. Дівчата готували «шпагетті» на обід. Ввечері посідали коло ватри, вклеїли ковбасу і бавилися відомими пластовими грами. В другий день діти варили пиро-

традицією весільний. Хлопці готували перстені та олтар, дівчата плаття, віночок. І почалося весілля з парадною невістою, ще параднішими подружками, «священником» і весільним обрядом



ги, а булава коштувала і оцінювала.

В програмі табору були і теренові гри, мандрівки до природи та практичне пластування. Учасники бавилися і на улюбленій «шкарпетковій війні в болоті». Третій день, таборова субота, був за

та сумуючими «батьками». Не забракло і неочікуваного викрадення невісти. Традиції свого народу «пластуни» пригадали опівночі традиційним чепінням і зніманням вінка невісти.

В табір завітали і гості. Першими були члени булави літніх таборів Ема Ногова, Владка Шакова та Якуб Гонтковський. В суботу на «інспекцію» приїхали голова ПЛАСТУ Левко Довгович і тітка Оленка. З тим, що бачили, були задоволені, зокрема їм смакували легендарні бриндзові галушки Мартина Няхай. «Я дуже радий, що з року в рік нас більше. В першому таборі нас було десять, в цьому році нас – 30. Сусіди, коло яких наш табір розміщений, кажуть, що вже не знають уявити собі кінець літа без пластунів», – каже головний комендант табору Мартин Няхай.

Члени булави згадуваної зустрічі, які, практично, виростили в наших таборах, підготували зустріч вже повністю самостійно, що є великою нагородою і сатисфакцією для керівництва ПЛАСТУ – організація літніх таборів не є даремною.

Святослав ДОВГОВИЧ.

## Фестиваль українського кіно

У столиці Словаччини Братиславі – місті-побратимі української столиці – 11 вересня у кінотеатрі «Младость» відбулась церемонія відкриття фестивалю українського кіно.

У своєму вступному слові заступник мера м. Київ Олександр Спасибко зазначив, що «Дні Києва в Братиславі» стали визначною подією у розвитку дружніх зв'язків між двома столицями та допоможуть активній популяризації української культури у Словаччині.

Першою стрічкою, з якою познайомилися словацькі глядачі, став фільм режисера Ахтема Сейтаблаєва «Чужа молитва» – неймовірна, але цілком реальна істо-

рія молоді кримськотатарської дівчини, яка під час окупації фашистами Бахчисарая врятувала життя 88 єврейським дітям.

Показ українських фільмів продовжився 12 та 13 вересня. Словацькі глядачі мали можливість побачити фільми: «Шляхетні волоцюги» режисера Олександра Березана, «Дике поле» режисера Ярослава Лодигіна, знятий за культовим твором Сергія Жадана «Ворошиловград», «Сторожова застава» режисера Юрія Ковальова та Альманах «Все починається в Києві», фільми якого створювали відомі українські режисери і кліпмейкери.

За матеріалами Посольства України в СР.

## Ювілей Мілана Бобака

Цими днями відзначає свій життєвий ювілей – 75-річчя – український поет Словаччини Мілан Бобак. З його поетичними творами читачі змогли зустрітись ще наприкінці 50-х років минулого століття на сторінках нашої періодики, а згодом у колективному збірнику «Пригорщі весни» (1966). Поетична творчість Мілана Бобака не визначається кількістю. Життя змушувало його часто займатися не так літературою, як іншими справами – редактор газети «Нове життя» (1970-1972), головний редактор журналу для дітей «Веселка» (1972-1990), заступник голови Центральної ради Союзу русинів-українців Словацької Республіки (1990-2004) тощо. Він здобув солідну освіту на Пряшівському філософському факультеті Кошицького університету ім. П. Й. Шафарика та на філологічному факультеті Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, яка дала йому можливість глибше познайомитися не лише з історією літератури, її сучасним станом у Чехословаччині та в Україні, але й найновішими віяннями в мистецтві світу. Він інспірувався багатьма творами українських, словацьких і чеських майстрів слова, але нікого не наслідував і від самого початку намагався виробити свій власний поетичний стиль.

Дебютна збірка «Живоцвіт» (1972) вийшла у несприятливий для літератури час, що панував у нашій країні, можливо, й тому в ній переважають тони суму, неспокою, але в цілому вона не песимістична. Спектр тем і проблем збірки відносно широкий. Тут знаходимо й різного роду сентенції, вірші пейзажні, інтимно-любовні та іншого змісту. Правда, його вірші вимагають від читача певну участь у співпраці, інтелектуальну здатність.

Збірка «Кольорові дні» (1979) присвячена дитячому читачу.

Значний крок вперед у його поетичному розвитку знаходимо у збірці «Судний час», яка вийшла аж 1996 року. За той період в житті поета і нашої країни відбулось дуже багато важливих і навіть радикальних змін. Автор вірний своїм засадам, не реагував у творах, які склали збірку, гучними заявами. Висловив думку, що живемо в судний час і кожен індивідуально повинен переоцінити свої позиції і сподівання.

І в цій збірці переважають короткі імпресії, схоплені лише певні миттєвості почуттів, подій, виражені у двох-трьох рядках, іноді навіть одним словом-образом або якоюсь метафорою. Досить перечитати вірші «Хто я?», «Квітневий пейзаж», «Біла казка» та інші, щоб переконатись у сказаному.

Цікавою збіркою вважаємо «Сповідь на самоті» (1999) та вибране з його творчості, яке вийшло в Ужгороді 2004 року під назвою «Під сьомим небом».

Поки що останньою книжкою, якою поет М. Бобак по-



▲ Прокіп Колісник: Портрет поета Мілана Бобака. 2011, начерк пером.

радував читачів, є збірка «Бути птахом» (2013). Її вірші вражають нас своєю духовною силою, інтимною довірливістю, добрим знанням історичних фактів і передусім багатоманітністю-метафорикою, символікою, вони нас просто гіпнотизують загадковістю, таємничістю, містикою і сугестивністю.

Образи, які використав у збірці – оригінальні. Вражає нас здатність поета схопити зміни в суспільстві, зміни, що відбуваються в людських серцях і в природі («Відлуння часу», «Дітям...», «Відгомін празьких вулиць», «Моя Європа тягне до новацій», «Політик» тощо).

Зачарував нас вірш «Мрія». Для тих, хто не мав змогу його прочитати в збірці, наводимо зразок:

*Птахом  
бути,  
духом  
зринути  
на просторах  
неба.*

Коли добре подумаємо, то відчуємо, скільки в цих рядках людського бажання, емоцій, мрій, щоб зміг літати, ніби птах, над рідним краєм, над своїм рідним селом Пихні, над Снинщиною.

Мілан Бобак – активний перекладач словацької поезії на українську мову. Він переклав ряд творів своїх ровесників. Переклав тих, які йому найбільше імпонували, відповідали його смаку, мисленню і стилю. Так український читач має змогу читати твори таких поетів, як Юрай Андрич, Мікулаш Кочан, Міла Гаутова, Даніел Гев'єр, Войтех Кондрот, Дезидер Банга, Каміл Петерай, Карол Хмел, Ян Штрассер та ін. Особливі збірки вийшли твори Даніела Гев'єра «Посеред спокуси» (2003) та Карола Хмела «365 пір року» (2006).

Велику роботу М. Бобак виконав у пропагуванні нашої літератури, видаючи бібліофільські видання поетичної серії «Словолюб» (вийшло десять випусків), у пропагуванні творчості Богдана-Ігоря Антонича, що документує й збірник «Крилатий вітер» (2009). (До речі, той зі своїми батьками в 1919 році побував на території Словаччини, втікаючи перед терором польської влади) та зокрема творчості Івана Мадницького (був ініціатором та співорганізатором кількох

наукових конференцій). Варта уваги упорядницька діяльність нашого ювіляра, на рахунок якого майже два десятки книжкових видань. Чимало доброго зробив для того, щоб закарпатці знали творчість наших письменників. Запам'яталась мені конференція, яку в березні 1993 року організували Закарпатське управління культури обласної державної адміністрації, Закарпатське відділення Всеукраїнського товариства «Промісвіт» ім. Т. Г. Шевченка і Закарпатське обласне відділення Спілки письменників України, присвячену Федору Лазорикові та наша

участь у ній, а також відвідини села Руський Мочар, де в 30-х роках минулого століття вчителював Ф. Лазорик.

Поетичні твори М. Бобака виходили в Україні (вибране «Під сьомим небом» (2004), антологія «Під синіми Бескидами» (2006), в перекладах словацькою, чеською, мадярською та іншими мовами в різних журналах, антологіях та окремими збірками словацькою мовою «Okamih dojatia» (2006) та чеською – «Pozvání do podzimu» (2016). Між іншим, це друга самостійна поетична збірка (після збірки Ст. Гостиняка «Neorámovaný prostor») (1982) нашого поета, яка вийшла після 1945 року чеською мовою. Правда, поезія наших поетів, в тому

числі й М. Бобака, була представлена в антологіях «Ráno pod Karpatami» (1983), «Srdce ako slnce» (1982), «Sú také chvíle...» (2002), «A Kárpátok éneke» (1988).

Не лише за прекрасні художні твори, за хороші переклади, але й за багату культурно-освітню роботу серед русько-українського населення Пряшівщини належить йому наша щира подяка і побажання ще довгих років творчого життя і життєвого оптимізму. Від себе ще додаю, що я йому глибоко вдячний за людське ставлення до мене протягом нашого знайомства і співпраці.

*Щастя Тобі, Мілане!  
З роси і води!*

Михайло РОМАН.

## У Свиднику пригадали життя і діяльність Олександра Павловича

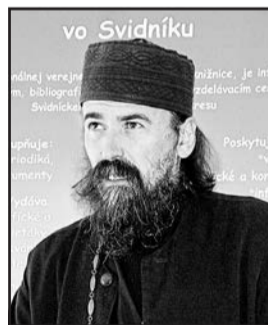
З нагоди 200-річчя з дня народження Олександра Павловича Піддуклянська бібліотека у Свиднику 19 вересня 2019 року провела симпозиум про життєвий і творчий шлях поета. Доповіди виголосили Йосиф Лельо, Мартин Караш, Іван Чижмар. Пізнавальне значення мали дальші виступи. О. прот. Петро Савчак розкрив духовні виміри поетичної творчості будителя. Нові факти з родоводу Олександра Павловича оприлюднив директор Державного архіву в Кошицях Ріхард Павлович. Директор СНМ – Музею української культури у Свиднику Ярослав Д жоґанік розповів про літературну спадщину Олександра Павловича у фондах СНМ – МУК та зупинився на мотивах козаччини у творчості поета, в тому числі в поемі «Дума об атамані Подкові, убитому Польшею во Львові». Як припускають дослідники, джерелом сюжету міг послужити також відомий твір Т. Шевченка «Іван Підкова» і дві повісті про українського козака Підкову польського письменника М. Чайковського. Приматорка Свидника Марцела Іванчова наголосила, що надання Свидником кілька років тому почесного громадянства Олександрові Павловичу зобов'язує наступні покоління пам'ятати про



▲ Симпозиум відкрив і віз директор Піддуклянської бібліотеки у Свиднику Каміл Бенкво.



▲ Ріхард Павлович оприлюднив нові факти з родоводу Олександра Павловича.



▲ Духовні виміри поетичної творчості Олександра Павловича розкрив о. прот. Петро Савчак.

духовний заповіт будителя.

Матеріали симпозиуму вийдуть окремим виданням.

У післяобідній час в СНМ – МУК відбувся урочистий вечір з нагоди 200-річчя Олександра Павловича під назвою «Маковицький співець». У літературно-художній композиції, складеній з творів Олександра Павловича – про нуждене життя селян, еміграцію, любов до рідного краю і народу, романтичні твори з минулими, але і з соціально-побутових творів та лірики – виступили Людмила Ражина, Міріам Божик, Анна Ванько,



▲ Про літературну спадщину Олександра Павловича розповів Ярослав Д жоґанік.



▲ Виступає приматорка Свидника Марцела Іванчова.



▲ На фото (зліва): Людмила Ражина, Міріам Божик, Анна Ванько, Евеліна Гват, Марія Хома.

Евеліна Гват та Марія Хома. Висока культура сценічного прояву викликала визнання у вдячній публіці.

-мі-



▲ Частина учасників симпозиуму.



▲ Частина глядачів програми «Маковицький соловей» в СНМ – МУК.



До цієї теми дуже радо повертаюся, тому що моя дипломна робота на філософському факультеті Карлового університету в Празі була: «Зародження української нової драматургії першої половини XIX століття».

І. Котляревський, видатний український письменник, народився в Полтаві 9 вересня 1769 року в сім'ї дрібного чиновника. Вчився в полтавській семінарії. Був на військовій службі, пройшов шлях від солдата до капітана. У 1814 році став майором. З 1818-го по 1819-ий рік – директор Полтавського театру. Помер у Полтаві 10.11.1938 року.

І. Котляревський літературну діяльність розпочав у 1794 р. переробкою поеми Вергілія «Енеїда» у бурлескному стилі. «Енеїда» видавалася по частинам, а у 1842 р. повне видання вийшло у Харкові. Це перший твір нової української лірики, написаний народною мовою – це початок нової української літератури. І. Котляревський показав побут різних верств укра-

їнської XIX ст. – нерівність. Зміст п'єси подібний до багатьох народних переказів і пісень про нещасну долю закоханих. Наталка проста, трудяща селянка, але дуже розумна дівчина, бореться з почуттям любові до сироти-наймити Петра і бажанням догодити матері – вийти заміж за багатого, їй нерівного пана Возного. Батьки Наталки жили

вище Терпелиха. Щастя своєї дочки бачить по боку пана. Постать Петра – сироти-наймити характеризує вірність, чесність, самовіддана любов, але і легкість, з якою відмовляється від особистого щастя, «щоб не учив дочку не слухати матір». Навпаки, у Наталки сила волі зірвати «заручини – це дозрівання бути вільним, не коритися».

Tajov 25.12.1952, Národná škola Černík 19.4.1953, PŠOV Naciná Ves 18.5.1954, MOK Ruská Bystrá 18.3.1956. Огляд «Наталки Полтавки» зі солістами опери Словацького національного театру і Нової сцени в Братиславі поставив Будинок дружби 24.8. 1964 р. в постановці Ю. Шерегія. В Кошицях молодіжний ансамбль «Весна» поставив «Наталку Пол-



▲ Наталка і Петро: М. Шмайда і В. Грицак з прем'єри 25.5.2008 р. Дует з третьої дії: «Душі наші з'єдналися...».

ду над пансько-чиновницькою етикою. Посталям Тетяни, Михайла, солдата Лихого протиставляється образ чиновника Фінтика, який співає старовинні міщанські романси, а Тетяна і Михайло – народні пісні. П'єса «Москаль-чарівник» у нас малознайома, тому я детальніше звернулася до моєї улюбленої «Наталки Полтавки» (в якій роль Петра постійно співав мій чоловік Василь Грицак), яка досі чарує своєю глибокою народністю, іскристим гумором, хвилюючими піснями.

Поетичні і драматичні твори І. Котляревського – це перші визначні твори нової української літератури. Його творчість впливала на дальший розвиток української літератури, продовжувачами якої стали Артемівський, Гребінка, Квітка-Основ'яненко, Шашкевич і т. д.

Молодий Тарас Шевченко розумів ту роль, яку відіграв І. Котляревський в народженні нової української літератури. В поезії «На вічну пам'ять Котляревському» звернувся до нього такими словами:

*Будеш, батьку, панувати,  
Поки живуть люди,  
Поки сонце з неба сяє,  
Тебе не забудуть.*

Ольга ГРИЦАК,  
Братислава.

тей та артистів звернулися: директор «Опера SND» Раїслав Штур та генеральний директор – художній керівник Київського національного театру оперети Богдан Струтинський. Відзначили важливість проведення таких концертів, що допоможуть розвитку українсько-словацького співробітництва в культурній сфері, а також популяризувати українську культуру в Словацьчині.



## Не забуваймо...

В цьому році 19 листопада минає 75 років з того часу, коли в Токаїку Стрпківського округу німецькими фашистами було розстріляно 32 токаїчан, двох було тяжко поранено, а село було спалено.

Подібна доля спіткала (не така трагічна і не в таких розмі-

## «Хто не знає праматір українського народного театру?»

І. К. Тобілевич

(До 250-річчя з дня народження Івана Петровича Котляревського і до 200-річчя першої вистави «Наталка Полтавка»)

заможно, тому старий Терпило не погоджується на одруження дочки з наймитом і виганяє Петра. Терпило помер – мати з дочкою збідніли. Возному посвятили Наталку до помагає Макогоненко. Петро по 4 роках повертає якраз на заручини Наталки з Возним. Наталка, побачивши Петра, знаходить у собі силу волі протиставитися. Відмовляється від Возного і виходить заміж за Петра. Сила волі характеризує

полтавчан, і бурлака Микола називає Наталку Наталкою Полтавкою.

І. Котляревський був знайомий з вертепним театром, про що свідчить прізвище Макогоненко і пісня «Ой під вишнею, під черешнею», що використовувалось і в ляльковому театрі.

І. Котляревський звернувся не тільки до народного життя, але і до народних пісень. Він написав пісні «Віють вітри», «Видно шляхи полтавські», «Ой я дівчина полтавка», «Віє вітер горою», дуети і терцети. В Полтаві, мабуть, п'єсу музично оформив завідувачий музичною частиною Полтавського театру. «Наталка» була в репертуарі як у аматорів, так і в російських театрах. Стала потреба на партитуру. В кінці 50-х років існували дві партитури: Алоїза Єдлічки – чеського емігранта, диригента і учителя музики в Києві, і Опанаса Маркевича. З цією музикою грали «Наталку Полтавку» у 1862 р. у Чернігові. Пізніше М. Лисенко написав свою музику – партитуру. Д-р Антонович згадує, що афіша з 1864 р. дає підставу твердити, що Микола Лисенко скомпонував музику до «Полтавки» вже у 1864 році з великою увертюрою. Так «Наталка Полтавка» стала українською оперою.

На Словацьчині оперу «Наталка Полтавка» вперше зіграв Руський театр товариства «Просвіта» з Ужгорода 4 квітня 1922 року в Пряшеві у постановці корифея українського театру М. К. Садовського. Український національний театр в Пряшеві поставив «Наталку Полтавку» в постановці Юрія Шерегія 3.2.1948 року. Він у спогадах пише: «Іздячи з «Наталкою» по містечках і селах Східної Словацьчини, народ скрізь викрикував – «тій бесіді ми розуміємо...». У 1955 році УНТ вдруге поставив «Наталку» також у режії Ю. Шерегія, «доповнивши оперу танцями і співами, що зробило велике враження і на словацьку публіку». Найбільше для популяризації «Наталки», а тим і української драматургії, став переклад Ю. Шерегія на словацьку мову і її прем'єра 1.4. 1950 року у Східнославацькому національному театрі опери і балету в Кошицях в режії Ю. Шерегія. Ролі виконували професійні співаки, хор і балет у супроводі симфонічного оркестру. З великим успіхом оперу на словацькій мові ставили аматорські гуртки Словацьчини в постановках Ю. Шерегія. Ось гармограма-перелік, де і коли ставили «Наталку Полтавку»: 3.2. 1952 р. в Жиліні, 25.4. 1953 р. в Пухові. «Makyta Puchov» з «Наталкою Полтавкою» взяла участь в Ірасковому Гронові 26.8. 1953 р. на огляді аматорських гуртків, де отримала перший приз. 25.12. 1953 р. відбулася прем'єра в Спиських Влахах, а кінцем січня 1954 р. – у Виходній. Далі «Наталку Полтавку» ставили: JRD



▲ «Наталка Полтавка» в Східнославацькій опері в Кошицях 1.5.1950 р. Наталка – Богуміла Аргалашова, Возний – Ернест Костелнік, Виборний – Ремішовський.

їнського суспільства з половини XVIII століття.

У 1819 р. на сцені Полтавського театру з'явилася п'єса «Наталка Полтавка» і «Москаль-чарівник». Ці п'єси належать до початку нової української драматургії першої половини XIX ст. В Україні у XVIII ст. і на початку



▲ «Наталка Полтавка» – аматорський гурток в Пухові, прем'єра 25.5.1953 р. Третій справа – режисер Ю. Шерегія.

XIX ст. існували: шкільна драма, мандрівний і кріпацький театр, а з самого початку вертепний – ляльковий театр. Не було постійної театральної трупи, ні українського репертуару, ставилися постійно російські п'єси. Час настав для появи перших українських п'єс. Перші постановки такого театру пов'язані з творчістю І. Котляревського. Як вже було сказано, у 1819 р. на сцені Полтавського театру з'явилася «Наталка Полтавка» і якраз цій п'єсі судилося стати початком нового, вищого, якісно відмінного етапу в історії української драматургії.

В п'єсі відображається конфлікт феодално-кріпосницької

Дуже вдало використав сатиричну пісню Г. Сковороди «Всякому городу нрав і права» у ролі Возного – дрібного чиновника, що «помазався паном», завзятого юриста і хапуна. Його мораль характеризують пісня «Всякий, хто вищий, той нижчого гне...» і церковнослов'янська риторика. Голова сільради Макогоненко в порівнянні з Возним «маленький грішник», хитрий як лисиця. Для Возного дружний сподвижник, але коли б мав збрехати, то категорично відмовляється, бо «брехати то перед людьми сором, а перед Богом гріх». Постать матері – це образ жінки бідної, працею постарілої, яка має і характерне пріз-

